

38. TEDEN BOJA PROTI RAKU: 1.–7. marec 2021

»Obvladovanje raka s cepljenjem«

DODATNO GRADIVO ZA MEDIJE

Okužbe so pomemben, preprečljiv in med ljudmi premalo poznan povzročitelj raka

Dr. Urška Ivanuš, dr. med., predsednica Zveze slovenskih društev za boj proti raku:

- »Globalno gledano okužbe povzročajo kar okrog 15 % vseh rakov, v razvitem svetu manj, okrog 7 %. Raki, povzročeni z okužbami se v primerjavi z drugimi raku pogosteje pojavljajo pri mlajših in so posledica dolgotrajnih okužb. Sama okužba še ne pomeni raka, večina okuženih ne bo nikoli zbolela z rakom.«
- »Glavni povzročitelji so človeški papilomavirusi (HPV), virusi hepatitisa B (HBV) in C (HCV) ter bakterija *Helicobacter pylori* (HP). Okužbam s HCV ali HBV lahko pripišemo okoli 75 % jetrnoceličnega raka, okužbam s HP okoli 90 % želodčnega raka (brez raka kardije) in okužbam s HPV skoraj 100 % raka materničnega vratu in okoli 25–90 % drugih rakov anogenitalnega področja pri obeh spolih in okoli 20 % rakov ustnega žrela, vključno s tonzilami in bazo jezika. Rak materničnega vratu v svetovnem merilu predstavlja 80 % vseh s HPV povezanih rakov.«
- »Spoznanje, da okužbe povzročajo raka, nam je prineslo **povsem nove možnosti za preprečevanje raka – med drugim tudi z enim zgodovinsko najbolj učinkovitim in varnim javnozdravstvenim ukrepom, s cepljenjem proti okužbam s HBV in HPV**. In prav cepljenje nam je omogočilo, da smo začeli najprej upati, nato verjeti in sedaj tudi že intenzivno delati v smeri eliminacije prvega raka na svetu – raka materničnega vratu. Svetovna zdravstvena organizacija je za cilj državam zastavila cilje 90 % (precepljenost deklic proti HPV) – 70 % (udeležba žensk v presejalnih programih, pri nas ZORA) - 90 % (zdravljenje odkritih sprememb materničnega vratu« do leta 2030. Slovenija je na dobri poti, da jih doseže in s tem postane ena prvih evropskih držav, ki bo dosegla eliminacijo prvega raka kadarkoli.«

Cepljenje pomembno doprinese k ciljem Državnega progama obvladovanja raka

Prof. dr. Branko Zakotnik, dr. med. koordinator Državnega progama obvladovanja raka:

- »**Državni program obvladovanja raka (DPOR) je leta 2020 praznoval deseto obletnico**. Celovit dokument naslavlja vsa področja obvladovanja raka, v sklopu primarne preventive tudi nalezljive bolezni povezane z rakom, kjer smo si zadali dva cilja: (1) do konca leta 2021 zagotoviti vsaj 75-odstotno precepljenost deklic proti HPV in (2) ohraniti visoko precepljenost proti hepatitisu B (okrog 90 odstotkov).«
- Podatki NIJZ glede precepljenosti za šolsko leto 2019/2020 kažejo, da ciljev nismo v celoti dosegli: **precepljenost proti okužbi s HPV pri deklicah je bila 58,5 %**, vendar tri od devetih zdravstvenih regij presegajo zastavljeno mejo 75 %; **precepljenost proti hepatitisu B je bila 79,9 %**. Trend precepljenosti v šolskem letu 2019/2020 v primerjavi s predhodnimi šolskimi leti ni spodbuden, kar pa lahko v določeni meri zagotovo pripišemo epidemiji COVID-19. Precepljenost pri hepatitisu B je v primerjavi s predhodnimi leti upadla za okoli 8 odstotnih točk, pri HPV pa se je ustavil ugoden trend naraščanja precepljenosti iz predhodnih let.
- »Trenutno je **v pripravi nov strateški načrt DPOR za obdobje 2022–2026** v katerem bomo ohranili in nadgradili cilje s področja nalezljivih boleznih povezanih z rakom. Pri tem bomo sledili usmeritvam Evropskega načrta za boj proti raku: pri **precepljenosti HPV je postavljen**

cilj 90-% precepljenost za deklice do leta 2030 in znatno povečana precepljenost dečkov. DPOR podpira čimprejšnjo uvedbo **možnosti cepljenja proti HPV v Sloveniji tudi za dečke**, hkrati pa podpira aktivnosti za seznanjanje o pomenu cepljenja v populaciji.«

S cepljenjem proti HBV in HPV preprečujemo raka

Mag. Andreja Borinc Beden, dr. med., specialistka pediatrije:

- **»Pomembno je, da imajo otroci in mladostniki tudi v času epidemije COVID-19 možnost preventivnih pregledov in cepljenja**, ki jih izvajamo pediatri in šolski zdravniki. Sekcija za primarno pediatrijo pri Združenju za pediatrijo je pripravila navodila za organizacijo preventivnih pregledov na področju pediatrije v Sloveniji v času epidemije COVID-19, ki jih je potrdil Razširjeni strokovni kolegij za pediatrijo pri Ministrstvu za zdravje.«
- **»Okužba z virusom hepatitisa B pri otrocih** pogosto poteka brez simptomov, vendar lahko napreduje v kronični hepatitis, ki lahko vodi v cirozo jeter, raka na jetrih ali celo smrt. Ker se kronična okužba pogosteje razvije pri dojenčkih in majhnih otrocih kot pri odraslih, cepljenje v dojenčkovem obdobju nudi zaščito v najranljivejšem obdobju, ko je tveganje za razvoj kronične okužbe najvišje. Zato smo pediatri veseli, da je bil v letu 2020 Nacionalni program cepljenja proti nalezljivim boleznim prenovljen na način, da proti hepatitsu B cepimo dojenčke, in sicer s šest-valentnim cepivom, ki nudi sočasno zaščito proti šestim nalezljivim boleznim.«
- **»Okužba s HPV pri ženskah** lahko povzroča raka materničnega vratu, zunanjega spolovila, nožnice, zadnjika, raka ustnega dela žrela in genitalne bradavice. Cepljenje je najbolj učinkovito pred začetkom spolne aktivnosti, ko mladostniki še niso izpostavljeni okužbi s HPV. V tej starosti je cepivo tudi bolj imunogeno kot pri starejših.«
- **»Okužba s HPV pri moških** lahko povzroča raka zadnjika, penisa, raka ustnega dela žrela in genitalne bradavice. Cepljenje dečkov proti okužbam s HPV zmanjša pojavnost teh obolenj. Zdravstveni svet je potrdil širitev Nacionalnega programa cepljenja z vključitvijo cepljenja proti okužbam s HPV tudi za dečke, ki bodo lahko brezplačno cepljeni v prihodnjem šolskem letu.«
- **»Pediatri zagovarjamo stališče, da je cepljenje otrokova pravica.** Otrok ima pravico, da je zaščiten pred boleznimi, ki nas v današnjem času še vedno ogrožajo. Raziskave kažejo, da kljub številnim nepreverjenim informacijam na spletu, ki krepijo predvsem dvom in ustvarjajo strah med ljudmi, zdravnikom in znanosti še vedno zaupa večina staršev.«

Cepljenje onkoloških bolnikov proti COVID-19 je pomembno za obvladovanje raka v času pandemije

Izr. prof. dr. Irena Oblak, dr. med., strokovna direktorica Onkološkega inštituta Ljubljana:

- **»Pandemija covid-19 je povzročila eno največjih zdravstvenih in gospodarskih kriz.** Dodobra je spremenila naš način življenja, možna okužba pa ogrozila številne med nami, celo z izgubo življenja. Specifičnega zdravila proti COVID-19 dandanes še ne poznamo, zato je **množično cepljenje edina možnost, da končamo to agonijo in si pridobimo nazaj naša svobodna življenja.**«
- **»Onkologi se zavedamo, da so naši bolniki še posebej ranljivi ob morebitni okužbi s COVID-19.** V večji meri potrebujejo intenzivno zdravljenje in umetno predihavanje, dokazana je tudi večja smrtnost. **Poleg tega ima okužba s COVID-19 pri bolniku z rakom praviloma za posledico zamik ali prekinitvev onkološkega zdravljenja, kar lahko vodi v slabši izid bolezni.**«
- **»Cepljenje je zato za naše bolnike ključnega pomena, onkologi ga priporočamo za vse,** še posebej tiste, ki so zboleli v zadnjem letu. Cepijo se lahko pred, med ali po zdravljenju. Takojšnje cepljenje še posebej svetujemo hemato-onkološkim bolnikom, ne glede na to kdaj

so zboleli, in bolnikom na kemoterapiji in imunoterapiji, bolnikom s pljučnim rakom na radikalnem obsevanju in nekaterim drugim, ki prejemajo zdravljenja, ki vplivajo na njihov imunski sistem.«

- »Prav tako je **cepljenje izredno pomembno za zdravstvene delavce**, ki delajo z onkološkimi bolniki ter za njihove svojce. Okuženi namreč lahko virus prenese na svoje bližnje, na sodelavce in na koncu koncev ga lahko zdravstveni delavec nehote pri svojem delu prenese tudi na bolnika. Vse to ima lahko za posledico velik izpad kadra, zapiranje bolnišničnih oddelkov ali posameznih dejavnosti in nenazadnje lahko vodi v zmanjšanje ali začasno ukinitvev onkološke dejavnosti.«
- »S cepljenjem proti COVID-19 lahko zaščitimo bolnike z rakom, sebe in svoje bližnje in vsem nam omogočimo vrnitev v prej poznano svobodo.«

Dodatne informacije na povezavah:

- [Povzetek bremena raka v Sloveniji, Register raka](#)
- [Letno poročilo o delu in programih Zveze in regijskih društev za boj proti raku 2020](#)
- Raki, pripisljivi okužbam (IARC-WHO):
 - [Osnovne informacije o okužbah in raku](#)
 - [GLOBAL CANCER OBSERVATORY \(podatki\)](#)
 - [Evropski kodeks proti raku](#)
- [Slovenija na poti k eliminaciji raka materničnega vratu](#)